

RETROKRIMI



Kriminální případy
z let 1883-1961

EMIL HRUŠKA

RETROKRIMI

RETROKRIMI

Kriminální případy
z let 1883-1961

EMIL HRUŠKA



NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

© Emil Hruška, 2024

Photos © archiv autora, Archiv bezpečnostních složek, 2024

Cover art © Lukáš Tuma, 2024

Czech edition © Nakladatelství Epocha, Praha 2024

ISBN 978-80-278-0181-7 (print)

ISBN 978-80-278-1418-3 (ePub)

ISBN 978-80-278-1419-0 (mobi)

ISBN 978-80-278-1420-6 (pdf)

OBSAH

VELICE MNE TĚŠÍ, SLEČNO!	7
NEJVĚŠTÍ PODVODNÍK PRVNÍ REPUBLIKY	53
SMRT CESTOU ZA MASARYKEM	73
KTERAK CHTĚLI MANŽELÉ VAŘÍLKOVI	
ZBOHATNOUT	81
VRAŽDA NA STATKU	99
NETVOR V CHEBU	129
KDYŽ ŽENA ŽENU...	153
TAKOVÝ TICHÝ HODNÝ SAMOTÁŘ	181
PRAMENY A LITERATURA	196

*Kouzlo žen jest pomíjivé,
jen na peníze vnímavé.*

(Sentence Hugo Schenka)

VELICE MNE TĚŠÍ, SLEČNO!

(Vrah a básník)

Egon Erwin Kisch uvádí

„Ale,“ namítl kdosi ze společnosti, která rozprávěla o kriminálních případech, „je-li pravda, že zločinci jsou hloupí, jak je pak možné, že se jim podaří tolik zločinů?“

„Poněvadž jejich oběti jsou ještě hloupější.“

„To je pravda,“ přikývla paní H...rová, „znáte přece naši služebnou?“

„Starou Kláru?“

„Ano, starou Kláru. Minulý měsíc jí bylo šedesát. Onehdy se mi vyzpovídala ze svého hoře lásky: byla v mládí v Hannoveru jako opatrovnice dětí u jedné rodiny z Vídně, která jela na prázdniny do Vöslavy. Tam se seznámila Klára s jedním mužem a zasnoubila se s ním. Když se vrátila do Hannoveru, obstarala si doklady, vyzvedla úspory a odjela do Vídně na svatbu. Její ženich již naléhal. Vydával se za inženýra, ale naznačil, že ve skutečnosti je kníže Wipolinski...“

„Winipolski, ne?“ přerušil jsem.

„Ano, Winipolski, správně. Znáte to jméno? Kdo je ten kníže Winipolski?“

„Prosím, jen vypravujte dál.“

„Znáte-li to jméno, není snad tedy celá věc přece tak nepravděpodobná, jak se mi zdálo. Nechtělo se mi věřit, že by si ruský car na něho najal vrahy, ale znáte-li to jméno, snad na tom přece něco je.“

„Paní H...rová byla mou otázkou zřejmě poněkud zaražena.“

„Byla jsem o tom pevně přesvědčena, že Klára padla tehdy do rukou snatkovému podvodníku...“

„Jak to bylo dál?“

„Tak tedy Klára mu napsala do Vídně poste restante, že přijede. Nebyl na nádraží. Šla, myslím, do hotelu ‚U pavouka‘, protože se zmínil, že tam budou bydlet. Zeptala se na poštu, vyzvedl-li někdo už její dopisy – byly tam ještě. Tu si Klára myslela, že snad je její snoubenec buď nemocen, anebo na cestách. Několik dní zůstala v hotelu a potom se vrátila do Hannoveru. Čekala na zprávu, ne, čeká vlastně ještě stále, že její kníže se vrátí a udělá ji kněžnou...“

„Mohl bych vidět ty dopisy?“

„Pochybuji, že je Klára dá z ruky. Má je uschovány v krabici i se zásrubním prstenem a zvadlými květinami.“

„Řekněte jí, že znáte grafologa, který dovede vyčíst z rukopisu, zda pisatel ještě žije, zda se vrátí nebo podobně. Dostane dopisy zas neporušené zpět.“

„Pokusím se o to. Ale povězte nám, co vás na nich tak zajímá.“

„Až uvidím dopisy!“

Tento kriminální příběh nazvaný *Žena, která čeká na vraha* přinesl Egon Erwin Kisch poprvé – pokud šlo o knižní vydání – ve svém *Pražském pitavalu*, který vyšel nejprve v němčině v roce 1931. Materiály k němu shromažďoval Kisch už před první světovou válkou. Je známo, že proslulý reportér kvůli čtenářské

přitažlivosti, ale také z jiných důvodů, občas promyšleně a umně mísil realitu s fikcí, aniž však tím realita výrazněji utrpěla. Nejinak tomu možná bylo také v příběhu, z něhož jsme citovali. Ačkoli...

Služebná Klára se v Kischově líčení jednoho dne vzdálila na celé odpoledne z domu, a tak měl možnost přečíst si šest dopisů („lístků“), které Klára dostala od svého snoubence, na nějž čekala čtyřicet let v lásce a víře. Snoubenec se podepisoval jako „Hermann Siegel, inženýr“ s adresou „H. K. Siegel, Vídeň, Západní nádraží, poste restante“. Kisch hned věděl, že oním „inženýrem“ nebyl nikdo jiný než vrah služebných děvčat Hugo Schenk. *„A v době, kdy ho poznalo mladé děvče z Hannoveru a zamilovalo se do něho, páchal činy, nad něž není v kriminální historii bestiálnějších.“*

Krátce předtím, než se Schenk seznámil v Bad Vöslau u Vídně se svou novou snoubenkou, tedy Klárou, zavraždil na Moravě jistou Josephinu Timalovou. Kisch vylíčil stručně Schenkovu vražednou sérii, prokládaje to citáty z lístků napsaných služebně Kláře. První lístek byl datován ve Vídni 25. července 1883:

„Vážená slečno!

Potvrzuji tímto příjem Vašeho ct. dopisu z 22. a lituji jen, že jsem nemohl v neděli včas přijeti, ježto jsem Váš dopis obdržel příliš pozdě. Bylo jistě mým nejvřelejším přáním strávit s vámi neděli na venkově, avšak Váš list přišel teprve včera. Dnes je bohužel již pozdě, neboť myslím, že v nejbližších dnech odcestujete do H. Byl bych Vás rád očekával potom ve Vídni, avšak odjíždím dnes večer do Maďarska nakoupit dříví, což mě zdrží jeden až dva týdny. Šťastnou cestu, vážená slečno, doufám pevně, že nezapomenete ve

své vlasti na sliby, které jsme si navzájem dali a na nichž s celým srdcem trvám. Znamenám se s vřelými pozdravy. Siegel, inženýr.“

Poslední dopis od „Hermannu Sieglu, inženýra“ určený služební Kláře pocházel (podle Kische) z 10. prosince 1883:

„Vážená slečno Kláro, jak vidím z Vašeho posledního mil. dopisu z 1. t. m., vyřídila jste všechno tak dobře, že si to lépe ani nemohu přát. Co se týče Vaší obavy, můžete být úplně klidná, jsem muž svobodných názorů a nemám předsudků. Zachovejte mi jen svou ct. náklonnost a důvěru a buďte ujištěna, že splatím stejně stejným a moje něžnost neochladne nikdy. Přeji Vám co nejupřímněji šťastné vánoce, neboť jsou to poslední, které trávíte ve svobodném stavu. Pojedete-li 1. příští m., vezměte s sebou vše a oznamte mi ještě hodinu svého příjezdu. Budu-li ve Vídni, budu čekat na nástupišti. Jinak jděte do hotelu ‚U zlat. pavouka‘ na Landstrasse, kde zamluvím pokoj. Je totiž možno, že budu musit pro důležitou a neodkladnou věc na krátkou dobu odcestovati. (Obchodně.) Přijměte ujištění mé nejúplnější čestnosti, v níž se znamenám. Siegel, inženýr.

Prosím, odpovězte mi ještě obratem. H. K. S., Západní nádraží, Vídeň, poste restante.“

Dne 28. prosince 1883 provedl Hugo Schenk svou poslední vraždu, jejíž obětí se stala služebná Rosa Ferenczyová. O dvanáct dní později byl tento největší sériový vrah Rakouska-Uherska zatčen. Krádeže, loupeže, vraždy a pokusy o ně – to vše stihl Hugo Schenk se svými kumpány spáchat za pár měsíců, od dubna do konce prosince 1884. Stal se truchlivou zločineckou

legendou monarchie právě proto, že vraždil ženy a dívky, které se do něj zamilovaly; byl to charismatický fešák, inteligentní a vzdělaný, a zároveň psal cituplné verše, takže byl pokládán za rozervaného romantika, jenž nedokázal odolat temným silám a jejich svodům.

Cesta z dobré rodiny

Hugo Schenk přišel na svět 11. února 1849 v Čechách pod Kosířem nedaleko Prostějova. Pocházel z vážené a spořádané rodiny, jeho otec byl vysokým justičním úředníkem, a dostalo se mu prý dobré výchovy a mělo se mu dostat rovněž dobrého vzdělání, které by mu zajistilo odpovídající společenské postavení. To se však nestalo, někde byla chyba. Ostatně, za dveře domácností cizí oči nevidí... Však také Hugův mladší bratr Karl měl, jak později uvidíme, rovněž zločinecké dispozice proměňované v činy. Mnoho zločinců pocházelo – a pochází! – z takzvaných dobrých rodin a dostalo se jim údajně dobré výchovy a vzdělání.

Hugo Schenk, bezpochyby inteligentní, studoval pouze do 4. ročníku gymnázia a pak, bůhvíproč, v roce 1863 z gymnázia odešel (údajně se choval „výstředně a nedisciplinovaně“) a nastoupil do dělostřelecké školy v Olomouci. Ale ani vojenská dráha mu nebyla po chuti. Z nedokončené vojenské školy odešel s hodností kaprála a nastoupil službu u 71. pěšího pluku. Armádu pak navždy opustil jako šikovatel (tedy vyšší poddůstojník) a vzápětí si zvolil jiný způsob výdělků: kriminální činnost. Avšak v jeho případě to nebyl přechod ostrý, neplynulý, neboť už v armádě se dopouštěl protiprávních činů svědčících o vadách jeho charakteru a vážném narušení jeho morálky.

V letech 1869–70 se Schenk živil jako zločinec, konkrétně podvodník z povolání.

Vydává se za knížete Boleslava von Wilopolskyho (nebo snad Winipolskiho či Wipolinskiho, ono to bylo vlastně jedno), který musel uprchnout z Varšavy před carskými katany (velké části Polska vládl v té době ruský car) kvůli své politické činnosti, etabloval se v živnosti „sňatkové podvody“. Byl v ní natolik úspěšný, že mu olomoucký soud v prosinci 1870 vyměřil pět let těžkého žaláře. Schenk seděl ve věznici na Mírově. Po dvou letech jej za dobré chování propustili. A nikoli, neodehrála se potom výjimečná pohádka o polepšeném zločinci.

Čtyřiaadvacetiletý Hugo Schenk se po propuštění z kriminálu protloukal všelijak. Byl obchodním cestujícím, vykupoval dokonce staré hadry, ale nic z toho (samozřejmě) nebylo pro něj – inteligentní bývalý voják se „škraloupem“, mladý muž s jistým literárním nadáním, kterému se vedlo špatně a který si dlouho lámal hlavu, jak z toho ven.

Psal poezii, lyriku milostnou a přírodní, a nikoli špatnou. Své verše dokonce publikoval (viz např. německy psaný list *Mährische Illustrierte Zeitung* (Moravské ilustrované noviny) č. 4/1875.

V roce 1881 přesídlil do Vídně. Výsledkem jeho přemýšlení o životě, a hlavně pak o zdrojích slušného příjmu, bylo rozhodnutí vrátit se zpátky ke kriminální činnosti. Po svých zkušenostech věřil jedinému: hlavní je nenechat se dopadnout, což se mu při jeho inteligenci nezdálo nemožným. Co takhle vrátit se k osvědčeným sňatkovým podvodům?

Hugo Schenk byl pro ně totiž přímo skvěle disponován coby typický hochštapler, a to jak sympatickým fyzickým zjevem, tak

svým chováním. „Hochštapler jest pravidelně neschopen k práci a jest povahy lenivé,“ napsal ohledně podvodníků toho druhu přední kriminalistický odborník J. Šejnoha ve 30. letech minulého století. „Jeho lenost se projevuje tam, kde jde o zaměstnání tělesné. V zábavách jest jako ve svém živlu. Jeho požívačnost jest materiální, pokud jde o ukojení pohlavního pudu a žaludku. Estetické potřeby nemá a požitkům toho druhu nerozumí. Jest zbabělý, drzý, bezohledný, přímo divoký v utrácení ukořistěných peněz.“

Ačkoli byl Schenk ženat (jeho manželka Wanda žijící v Čechách si s ním užila své; Schenk se k ní občas vracel, ale kde nic nebylo, ani on si nepřilepšil; Schenkovi spolu dokonce měli dvě děti, ale ty v útlém věku zemřely), dal si do listu *Neue Wiener Tagblatt* inzerát, kde uvedl, že je úředníkem s ročním platem 1800 zlatých a že hledá dámu za účelem sňatku. Lákavé! Dokonce velmi lákavé, a to hlavně pro dívky a ženy prostšího ducha.

Mezi zájemkyněmi byla také služebná Therese Bergerová. Schenk, muž s nesporným charismatem, inteligentní a výřečný, se s ní začal scházet poté, co zjistil, že Bergerová má peníze. A zapůsobil na ni značně kladným dojmem. Natolik kladným a důvěryhodným, že mu Bergerová svěřila veškeré své úspory, což byl také Schenkův cíl. Vzápětí poté, co získal peníze, zmizel své „nastávající“ z očí. Nikoli však z její mysli. Bergerová jej udala na policii, a protože Schenk přece jen nebyl takovým borcem a zanechal po sobě stopy, skončil opět za katrem.

Dne 30. září 1881 stanul Hugo Schenk znovu před soudem za podvod. Opět sňatkový. Inu, mladé svobodné ženy s penězi byly jeho vášní vpravdě nezkrotnou! Vyměřili mu dva roky žaláře. Trest si Schenk odpykával ve vězení Stein an der Donau.

Tady se seznámil se svým osudovým kumpánem Karlem Schlossarkem. Schlossarek byl rovněž rodákem z Čech, z Železného Brodu. Povoláním byl strojní zámečnick, avšak bez zaměstnání, potrestaný za zlodějnu. Byl o šest let mladší než Schenk a rychle skončil v područí Schenkovy mysli a vůle. Přijal bez výhrad jeho ideový plán: po propuštění z vězení se spolu dají pořádně „do toho“. Už žádné ubohé podvody nebo krádeže, ale pořádná loupežná přepadení a vraždy zaručující pořádné výnosy! A už žádní svědkové jejich zločinů! Žádné stopy, zkrátka zločiny bez trestu!

Schenk jako hlava, Schlossarek jako ke všemu svolný a spolehlivý nástroj a pomocník. Schenk hovořil, Schlossarek kýval. A jak Schenk rozhodl, tak oba vykonali.

Schlossarek se dostal z kriminálu dříve než Schenk, a to 13. listopadu 1882; Schenk tam musel zůstat do 12. března 1883. Schlossarek opustil vězení vybaven doporučením určeným Karlu Schenkovi, Hugovu mladšímu bratru. Karl Schenk byl do té doby bezúhonným úředníkem na železnici, požívajícím důvěry svých nadřízených. Poté, co přijal Schlossarka, čekal s ním na návrat svého bratra. Spolu jej pak přivítali ve Vídni na nádraží.

Hugo Schenk dychtil po oslavě svobody. A nejen po tom. Pozval proto své kumpány na opulentní hody v jednom hotelu. Z oslav Schenkova návratu z kriminálu se však také stala porada čerstvého zločineckého trojlístku, který se brzy postaral o pozdvížení v celém Rakousku-Uhersku. Přitom série jejich zločineckých skutků byla rozložena do pouhých několika měsíců! Hugo Schenk rozhodl, za souhlasu svých druhů, že nebudou lákat na inzeráty vdavekchtivé ženy, ale muže! Ano, budou lákat muže na inzeráty, ve kterých slíbí dobré místo oproti kauci. Takového

muže odlákají na odlehlé místo a tam jej zabijí a okradou. Nejspíš proto, aby se neopakoval nepříjemný případ s Bergerovou.

Tak! To je ale dobrý nápad! Tedy Hugo, ty jsi ale hlava!

No pane Schenk, to se musí zapít! Schlossarek totiž Hugo Schenkovi stále vykal a nikdy vykat nepřestal.

Při bližším pohledu na zločiny spáchané tímto trojlístkem byl Schlossarek jakousi „volavkou“, Schenkovým sluhou a hlavním pachatelem násilí na obětech. Hugo Schenk, inteligentní, pohledný a sympatický, měl za úkol především vyhledání oběti, navázání a udržování styku s ní, získání její důvěry. Ovšemže také vraždil. Karl Schenk pak pomáhal, jak a kde bylo třeba.

První „ostré“ akce

Hugo Schenk se pustil do příprav. Opatřil revolver, nůž a obušek. Také cyankáli, kyselinu kyanovodíkovou a chloralhydrát pro namíchání omamných nápojů. Z těchto látek, využívaje svých gymnaziálních znalostí z chemie, vytvořil Schenk paralyzující sloučeninu, kterou s humorem nazval „krotitel narkotik“. První obětí měl být jistý Franz Podpera. Hugo Schenk jej vybral podle inzerátu v novinách.

Podpera měl být zavražděn a oloupen.

Mlynářský pomocník Franz Podpera přijel 28. března 1883 do Vídně, aby si našel místo prodavače v nějakém obchodě s moukou. Dal si za tím účelem inzerát do listu *Neue Wiener Tagblatt* a ke své smůle nabídl v inzerátu složení kauce potenciálnímu zaměstnavateli. Tato nabídka rozhodla. Dne 2. dubna se u Podpery objevil Schlossarek. Privil, že pracuje jako strojník v parním mlýně u Šternberku na Moravě a jeho šéf jej pověřil, aby angažoval vhodného prodavače mouky. Plat byl přímo skvělý: padesát

zlatých měsíčně! Ovšem zájemce o toto místo musí složit kauci ve výši 500 zlatých, když jde o tak dobré místo. Nadšený Podpera sdělil Schlossarkovi, že na kauci peníze má. A kdy že by mohl nastoupit na nové místo? Co nejdříve, řekl Schlossarek, třeba hned zítra, on sám jej do Šternberku doprovodí. Domluveno!

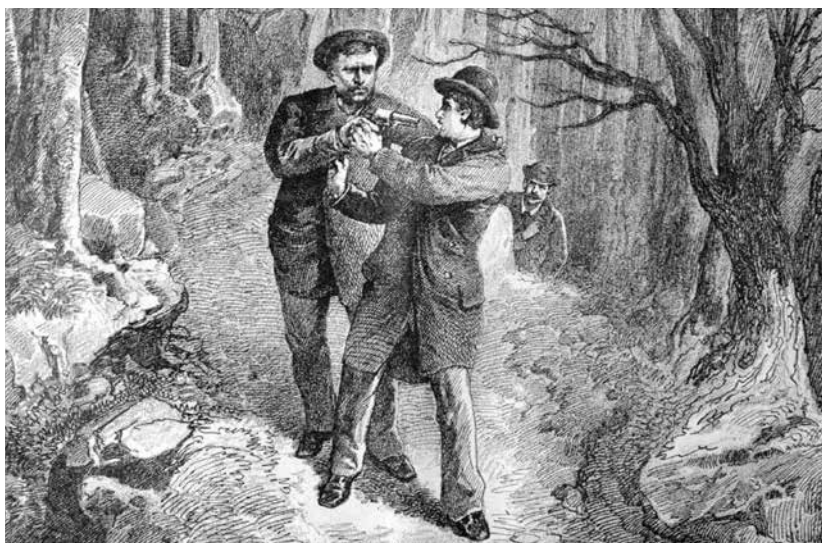
Hugo Schenk vymyslel toto: Schlossarek bude Podperu doprovázet jakoby na cestě do Šternberku. Pojedou vlakem Severní dráhy. Když přijedou do Rohatce u Hodonína, Schlossarek přiměje Podperu, aby s ním vystoupil a šel pěšky do Vracova, kde Schlossarek „musí něco vyřídit“. Půjdou údajnou zkratkou přes les. Schenk je bude nenápadně sledovat, a kdyby se snad Schlossarkovi nedařilo Podperu vyřídit, Schenk mu přispěchá na pomoc. Schlossarek měl u sebe revolver, opatřený Schenkem. Celý plán byl vlastně jednoduchý. Schlossarek v lese Podperu zezadu zastřelí, pak jej okradou a vrátí se do Vídně.

Brzy ráno dne 3. dubna 1883 ráno nastoupili Schlossarek a Podpera do vlaku. Usadili se v oddílu 3. třídy, nenápadně sledováni Schenkem, kterého Podpera neznal. Schenk si sedl jinde. Když dorazili do Rohatce, vystoupili a záhy vešli do lesa jižně od Vracova. Schenk Schlossarka a Podperu nenápadně sledoval. Došli na osamělé místo, které se Schlossarkovi zdálo vhodné pro útok. Nechal Podperu jít před sebou. A náhle Podpera – jak později líčil – ucítil na zátylku cosi chladného. Rychle se otočil a spatřil, že Schlossarek na něj míří revolverem. Hmátl po jeho ruce a v tom okamžiku Schlossarek stiskl spoušť.

A nic.

Náboj selhal.

Podpera měl pro strach uděláno a pustil se do Schlossarka. Nastala rvačka veliká, během které Schlossarek třikrát stiskl spoušť



Schlossarek útočí na Franze Podperu, Schenk zpozvdáli sleduje

a třikrát Podperu zasáhl. Do prsou, ramene a břicha. Ale jedna ze strel zasáhla také Schlossarka, do nohy. Podpera při rvačce sáhl po noži a několikrát, byť nikoli vážně Schlossarka bodl.

Hrůzný spektakl sledoval zdpovzdáli Hugo Schenk, nikterak však nezasáhl. Nechal svého kumpána na holičkách. Báł se. On se báł!

Podpera, ač těžce zraněn, ve rvačce zvítězil. Schlossarek se dal na útěk a teprve poté se k němu Schenk připojil.

Vrátili se do Vídně jako po výprasku. Kulku, která uvízla ve Schlossarkově noze, „vyoperoval“ drasticky Hugo Schenk. Nechtěl (z opatrnosti), aby ke Schlossarkovi byl přivolán lékař. Schenkovu laickou operaci Schlossarek kupodivu bez následků přestál a po pár dnech zase čile běhal.

Franz Podpera svá těžká zranění přežil. Policii však nedokázal sdělit nic, co by vedlo k vypátrání zločince, který jej chtěl připravit o život. Neúspěch prvního loupežného přepadení, které mělo

skončit vraždou, Schenka a spol neodradil. Ještě téhož měsíce spáchali obdobný skutek. Loupeživí pavouci utkali síť na další mouchu s plnou kapsou.

Dne 18. dubna 1883 se už zdravý a akce schopný Schlossarek seznámil na základě inzerátu, podobného tomu, kterým nalákal Podperu, s kočím Franzem Bauerem. Schlossarek, důkladně poučený Schenkem, se tentokrát vydával za agenta jednoho vídeňského majitele obchodu s prádlem, bydlícího ve vile ve Weidlingau, čili na předměstí Vídně. Tento obchodník naléhavě shání spolehlivého kočího! Podobně jako tomu bylo u Podpery, Bauer rozradostněn „zabral“. Samozřejmě, že chce to místo, a ano, má peníze na kauci!

Schlossarek tedy k panu obchodníkovi ochotně Bauera doprovodí. Hlavně ať si Bauer vezme s sebou peníze na složení kauce!

Den předtím oba lupiči vyhledali osamělé místo v lese u Weidlingau. Bauer tam měl být omámen, paralyzován a okraden.

K místu jeli opět vlakem, Schenk (jako v předchozím případě) v jiném oddělení. Schlossarek byl vybaven lahví kořalky, do které



Přepadení Franze Bauera

byl přidán omamný prostředek, jehož účinky na sobě Schenk vyzkoušel. „Krotitel narkotik“ fungoval dobře.

V lese, kam Schlossarek vlákal svou oběť opět pod jednoduchou záminkou, se Bauer napil nabídnuté kořalky a ztratil vědomí. Zpovzdáli přispěchal Schenk a Bauera obral o peníze, bylo to 170 zlatých. Větší částku měl

Bauer v náprsní tašce, ale té si Schenk kupodivu, zřejmě v rozrušení, nevšiml. Oba už byli ve Vídni, když se Bauer probral a vypočetel se z lesa. Pak učinil na policii oznámení na neznámé lupiče.

Z kořisti dostal 30 zlatých Schenkův bratr Karl, který věděl jak o přípravách loupeže, tak o činu samotném.

*Nejvyšší poezii, která jest – jsou peníze;
žádné peníze – to je próza.
Proto jest mou ženou Ema Feldová,
nikoli Róza.*

(Hugo Schenk)

(z němčiny přeložil E. H.)

Vražda první

Po přepadení Franze Bauera byli již opatrnější. Vzhledem k tomu, že tento čin byl proveden nedaleko Vídně, měl mezi lidmi značný ohlas. Pro Schenka z toho vyplynuly dva závěry: 1. další loupeže je zapotřebí více „odklonit“ od Vídně, 2. bude nutné zaměřit se opět na ženy; jsou přece jen lehkomyšlnější, tělesně slabší a stydí se učinit udání, je-li ve věci láska. (Theresu Bergerovou považoval Schenk za výjimku.) Už se přesvědčil, že hlavně služebné, pokud touží po provdání, mají vůči nápadníkovi slepou důvěru – a Hugo Schenk si byl ješitně vědom toho, že jeho vzhled a vzdělání mu umožňují vystupovat pod různými vznešenými legendami, vydávat se třeba za šlechtice, inženýra nebo dobře postaveného úředníka.

Schenk se rozhodl, že budou postupovat podle zavedené metody: najít vhodnou oběť, pak vyhledat vhodné místo, děvče tam nalákat, omámit, zabít, okrást, a pokud možno odstranit tak, aby